

BIBLIOTEKI CYFROWE I DIGITALIZACJA W PTI - TEZY ZJAZDOWE 2014

PTI podjęło szereg działań mających na celu zwiększenie i udostępnienie literatury z zakresu informatyki, w tym głównie historii informatyki i samego Towarzystwa. W ramach tego działania realizuje się szereg tematów i zagadnień, wpisanych w cele statutowe Towarzystwa.

Są to w szczególności:

1. Powołanie Sekcji Historycznej
2. Utworzenie Biblioteki Cyfrowej PTI – BC PTI i sprawa repozytoriów
3. Cyfrowa półka PTI
4. Digitalizacja czasopism informatycznych
5. Digitalizacja pisanego dorobku PTI
6. Prezentacja wyników – portal historyczny
7. Konferencje historyczne
8. Konkursy wydawnicze PTI

Rozwijając przedstawione powyżej zagadnienia należy stwierdzić, co następuje:

- Powołanie Sekcji Historycznej znacząco przyczyniło się do wzrostu zainteresowania problematyką historii informatyki w Polsce. Zorganizowana działalność, wsparta skromnym budżetem ze środków Towarzystwa pozwoliła na podjęcie szeregu przedsięwzięć, w tym organizację konferencji i poszukiwania materiałów archiwalnych. Dodatkowym aspektem jest prowadzenie strony historycznej, otwartej dla wszystkich. Mankamentem jest kiepska reklama strony w mediach PTI czyli na stronach oddziałów i konferencji, a jest to przecież wspólny dorobek Towarzystwa. Konieczne jest spowodowanie instytucjonalnej współpracy z tym zakresem z placówkami naukowymi jak PAN, Komisja Informatyki PAN, Instytut Historii Nauki PAN, wydziały informatyki uczelni i innymi stowarzyszeniami jak np. SEP, NTIE
- Utworzenie Biblioteki Cyfrowej PTI – BC PTI. Biblioteka została zarejestrowana w Federacji Bibliotek Cyfrowych, prowadzonej w poznańskim Centrum Superkomputerowo-Sieciowym. Od momentu rejestracji nie dokonano praktycznie żadnych działań mających na celu materializację przedsięwzięcia. Konieczne jest dokonanie zakupu specjalistycznego oprogramowania dLibra (koszt rzędu 5 – 6 tys. zł), ale większym problemem jest lokalizacja biblioteki – własne serwery i obsługa w biurze ZG czy prowadzenie tego serwisu w Poznaniu. Kolejnym nierozstrzygniętym problemem jest kwestia prowadzenia i obsługi biblioteki, wymagającej profesjonalnego podejścia czyli stosownego wykształcenia i praktyki. Szacuje się, że istniejący zasób literatury wymaga stałej pracy bibliotekarskiej przez okres ok. 1 – 1,5 roku w formie etatu czy umowy zlecenia. Z kwestią BC wiąże się również sprawa repozytorium do-

kumentów cyfrowych. Upraszczając nieco można przyjąć, że w repozytorium umieszczamy różne drobne prace, np. artykuły czyli druki jednorazowe typu porządek obrad XI Zjazdu, referat sprawozdawczy prezesa, plakat reklamowy konferencji itp. Może to być umieszczone w BC PTI, w zasobach witryny historycznej KLIO jak i repozytoriach list dyskusyjnych czy Kokpitu. Tego rodzaju dokumenty też powinny być opisane zgodnie z normami bibliotecznymi. Pożądane jest, aby PTI jednoznacznie określiło swoje stanowisko w tej kwestii i rozpoczęło sumienne gromadzenie zbiorów.

- Digitalizacja czasopism informatycznych – jest to jedno z najbardziej istotnych przedsięwzięć w tej działalności. Odnotowujemy sukces w procesie cyfryzacji miesięcznika *Maszyny Matematyczne i Informatyka* – w wyniku zawarcia porozumienia z NOT i Biblioteką Główną Politechniki Śląskiej cały zasób czasopisma jest dostępny w sieci. Konieczne jest udostępnienie dla społeczności informatycznej czasopisma IMM – *Algorytmy* (mamy już zgodę IMM) i *Biuletynu Technicznego Zjednoczenia MERA*. Na co już potrzebne będą dość poważne środki, rzędu kilkudziesięciu tys. zł,
- Digitalizacja pisanego dorobku PTI – w ciągu prawie 35 lat PTI dorobiło się sporego zasobu materiałów konferencyjnych i organizacyjnych. Niestety, praktycznie wszystko jest niedostępne w formie elektronicznej – nie zadbano w odpowiednim czasie o jednoczesne przygotowania plików elektronicznych. Aktualnie posiadamy w wersji cyfrowej:
 - *Biuletyn PTI* – przygotowany przez Kol. Dr inż. Ewę Łukasik z O/WLKP, dostępny na serwerach PP – brak wyraźnych linków na stronach PTI do tego zasobu,
 - materiały *Jesiennej Szkoły PTI* – na płatne zlecenie PTI BG Pol. Śląskiej wykonała cyfrowe kopie 6 roczników, dostęp bez ograniczeń – brak wydania II Szkoły,
 - *Julin* – ZPSB wykonała cyfrowe kopie wydań z 1988 i 1989, nie wiadomo czy było więcej, dostępne w serwisie Sekcji Historycznej,
 - *Szczyrk* – *Górska Szkoła PTI*, dostępne kilka roczników z lat 90-ych w serwisie Sekcji, dalsze prace w toku.

Oprócz ww serii dostępne są pojedyncze teksty, wycinki z gazet (np. wywiady prof. W. Turskiego, *Informatory PTI* z lat 80-ych) – niestety PTI nie wykazywało dbałości o upamiętnienie swojego dorobku. Szereg publikacji PTI ukazało się jako wydawnictwa uczelniane i w tej sytuacji konieczne jest uzyskiwanie zgody posiadacza praw autorskich. Podobnie brakuje archiwum konferencyjnego, zawierającego prezentacje i wystąpienia. Przykładem wzorowego zachowania materiałów konferencyjnych mogą być strony konferencji *Miast w Internecie* i *Forum IT Legionowo-Miedzeszyn* – zachowano 20 edycji!

Z zasobów PTI brak jest cyfrowych wersji następujących materiałów wydawniczych i konferencyjnych:

- *Wiosenna Szkoła PTI Świnoujście* – ZPOM
- *Konferencja Jurata* – 4 edycje – POM,
- *KKIO* – PTI i ???
- *Informatyk Zakładowy* – LUB
- *seminaria systemu Syriusz dla Min Pracy i Spraw Społecznych*, 4 tomy - OGS

-_Pro Dialog – brak wersji cyfrowej, nie udostępniony w sieci, niejasne prawa autorskie mimo finansowania wydawnictwa przez PTI,

- **Prezentacja wyników – portal historyczny** – prezentacja pozyskanych materiałów dokonywana jest na witrynie historycznej PTI <http://www.historiainformatyki.pl/> oraz w bibliotekach cyfrowych Politechnik Śląskiej i Warszawskiej; strona historyczna budzi szereg zastrzeżeń i konieczne jest wykonanie profesjonalnego rozwiązania, nie ustępującego dostępnym wzorcom zagranicznym; konieczność posiadania dobrej witryny wynika również z tego, że aktualnie PTI dysponuje największym zbiorem tekstów historycznych i nie widać w otoczeniu żadnego konkurenta; jako rzecz oczywistą należy przyjąć wersje obcojęzyczne i omówienia niektórych dokumentów w tych językach. Dotychczasowe zasoby strony są pozytywnie oceniane na różnych forach i wykorzystywane przez niektórych, ale tylko niektórych, dziennikarzy. W przygotowaniu jest kilkadziesiąt obszernych dokumentów programowych z lat 60- i 70-ych, co uczyni zasoby PTI absolutnie bezkonkurencyjne. Warto nadmienić, że posiadane zasoby przydały się i zostały wykorzystane przy opracowaniu emulatora Mery-400.
- **Cyfrowa półka PTI** – pewnym rozwiązaniem dla wskazanych powyżej problemów jest uzyskanie porozumień z bibliotekami uczelnianymi i ew. publicznymi na prowadzenie tzw. „cyfrowej półki PTI”; biblioteka przeprowadza cyfryzację pozycji z prawem do umieszczenia w swoich zbiorach cyfrowych, a katalogu o nazwie „cyfrowa półka PTI” – jest to co prawda sprzeczne z ideą własnej biblioteki cyfrowej, ale pozwala obniżyć koszty i daje większą gwarancję zachowania zbiorów w przyszłości, co jest poważnym problemem techniczno-organizacyjnym (tzw. wieczyste archiwowanie); wskazane jest, aby członkowie PTI podjęli działania w swoich uczelniach proponując w bibliotekach głównych czy wydziałowych taką formę organizacji zbiorów, dostarczając również posiadane pozycje książkowe,
- **Konferencje historyczne i wydawnictwa** – pozyskane materiały historyczne są wykorzystywane do prezentowania wiedzy na konferencjach historycznych organizowanych przez PTI oraz w niektórych wydawnictwach, ale w stosunkowo minimalnym zakresie; wskazane jest, aby wszystkie imprezy PTI promowały istniejący dorobek Towarzystwa w tym zakresie, np. przez umieszczanie linków,
- **Konkursy wydawnicze PTI** – stan wiedzy o historii informatyki w Polsce należy określić jako wysoce niezadowolający do czego się przyczynia zarówno brak czasopism jak i publikacji książkowych; jedynym wyjściem z takiej sytuacji jest podjęcie próby organizacji konkursów wydawniczych z nagrodami finansowymi rzędu 20 -25 tys. zł na publikacje o historii informatyki w Polsce, z zastrzeżeniem praw autorskich dla PTI. Pozyskane dotychczas materiały historyczne, dostępne na stronach PTI w wersji cyfrowej pozwalają na podjęcie się opracowania takich wydawnictw, w których będzie mowa nie tylko o K-202. Bezwzględnie należy doprowadzić do opublikowania książek w językach obcych, w szczególności angielskim

- **Inne zasoby z zakresu informatyki – PTI powinno objąć swoim zainteresowaniem również inne zasoby wydawnicze związane z informatyką, w szczególności materiały konferencyjne z lat 70- i 80-ych jak np.**
 - konferencja INFOGRYF, organizowana przez TNOiK Szczecin – wyzwanie dla ZPOM,
 - archiwum ELWRO – Woj. Archiwum we Wrocławiu – O/DLS
 - ????

Przygotował:

Jerzy Nowak

Gliwice , 14 czerwca 2014 r.